

KLEURHISTORISCH ONDERZOEK

INVENTARISATIE VAN DE HISTORISCHE KLEUREN VAN DE MARIASCHOOL IN ZANDVOORT

MAART-APRIL 2025

COLOFON

Object: de voormalige Mariaschool in Zandvoort
Koninginneweg 1, 2042 NJ Zandvoort
Type onderzoek: kleurhistorische inventarisatie en verkenning
Onderzoek in situ: 11, 12 en 13 maart 2025
Verfmonsteronderzoek: 8 april 2025
Datum rapportage: 18 april 2025
Versie: 1.0

Opdrachtgever: Pré Wonen
Contact: [REDACTED], projectleider Vastgoed
Rijksweg 347, Velsbroek
Postbus 2008, 2002 CA Haarlem
T: 06 [REDACTED]
E: [REDACTED]@prewonen.nl

Met dank aan: Hoyschuur Architecten en Adviseurs
[REDACTED]
Noordeinde 16, 1521 PA Wormerveer

Onderzoek: Heuft Historische Binnenruimten
Onderzoek, conservering en restauratie van kleur en schilderijen
Contact: [REDACTED] MA PDRes
Van Beverwijkstraat 4, 2035 RD Haarlem
T: 06 [REDACTED]
E: [REDACTED]@gmail.com / info@heuftrestauratie.nl
W: www.heuftrestauratie.nl

© Copyright : Heuft Historische Binnenruimten, Haarlem 2025

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Heuft Historische Binnenruimten.

Afbeeldingen en foto's zijn van Heuft Historische Binnenruimten, tenzij anders vermeld. Archiefstukken en afbeeldingen van derden worden uitsluitend gebruikt ter ondersteuning van het onderzoek, waarbij bronvermeldingen worden vermeld voor zover bekend. Mochten er desondanks auteursrechten zijn geschonden, dan kunt u contact opnemen met Heuft Historische Binnenruimten.

INHOUD

Inleiding.....	1
1 Kleurhistorisch onderzoek.....	2
2 Uitgangspunten en onderzoeklocaties	3
3 Historische documentatie.....	6
4 Onderzoek.....	7
4.1 Interieur – originele kleuren in ruimte 15.....	7
4.2 Interieur – deuren, deurkozijnen en kapstokplanken	9
4.3 Interieur – ramen en raamkozijnen.....	13
4.4 Interieur – kasten voormalige directiekamer.....	15
4.5 Interieur – centrale trap	16
4.6 Interieur – overige kleuren op wanden en vloeren.....	18
4.7 Exterieur – gevelkozijnen en ramen.....	21
Samenvatting en advies.....	24

INLEIDING

In dit rapport worden de werkzaamheden, resultaten en bevindingen gepresenteerd van een verkennend onderzoek naar de historische kleuren op onderdelen van het interieur en exterieur van de voormalige Mariaschool in Zandvoort, gelegen aan de Koninginneweg 1.

De voormalige RK Mariaschool voor lager onderwijs werd gebouwd in 1920 naar ontwerp van Pierre Cuypers Jr. (1891-1982), de kleinzoon van de bekende P. J. H. Cuypers. Het gebouw heeft de status van gemeentelijk monument. Het oude schoolgebouw is tegenwoordig eigendom van Pré Wonen en het kleuronderzoek maakt onderdeel van een geplande renovatie van het gebouw geleid door Hooyshuur architecten & adviseurs

Voor het onderzoek was er beschikking over bouwtekeningen; een bouwkundige opname van Hooyshuur; en een monumentenpaspoort van de gemeente Zandvoort. In de opdracht werd een lijst van elementen gegeven die de aandacht moeten krijgen in het onderzoek. Aan het exterieur zijn de gevelkozijnen en ramen onderzocht die bereikbaar waren vanaf het straatniveau. In het interieur zijn op de begane grond en op de eerste verdieping kozijnen, ramen en deuren onderzocht in de verkeersruimtes en in een deel van de lokalen; de traphekken en -leuningen van de centrale trap; en specifieke de inbouwkasten in de voormalige directiekamer op de begane grond. Tevens is er nog gekeken naar historische afwerkingen op wanden en gebruikte materialen.

Het onderzoek op locatie is uitgevoerd op 11-13 maart 2025 en verfmonsters zijn bestudeerd op 8 april 2025 in het laboratorium van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort.

Met dank aan [REDACTED] van Pré Wonen en [REDACTED] van Hooyshuur architecten & adviseurs voor de opdracht en aan [REDACTED] van FIM Vastgoed voor het verschaffen van de toegang tot het gebouw.

Centrale hal met zicht op de entree en trappenhuis op 11 maart 2025

1 KLEURHISTORISCH ONDERZOEK

Het hier beschreven onderzoek betreft een kleurhistorische verkenning met verfmonsters. Er is op meerdere plaatsen op de verschillende elementen met een scalpelmets gekeken naar de aanwezige lagen, hierbij zijn sonderingen, vensters of stratigrafieën gemaakt. Er zijn verfmonsters genomen en de dwarsdoorsnedes zijn bestudeerd met polarisatiemicroscopie.

Een kleurhistorisch onderzoek (of kleuronderzoek) is het nauwkeurig bestuderen van de verschillende verflagen op en in een monument of object. Tijdens het onderzoek wordt in kaart gebracht wat voor afwerkingen er in de loop der tijd zijn aangebracht, zodat tijdens een restauratie of onderhoud deze informatie kan worden meegenomen bij nieuw schilderwerk.

Kleuronderzoek bestaat altijd uit een fysiek onderzoek op locatie, aangevuld met verfmonsteronderzoek indien mogelijk en archiefonderzoek indien beschikbaar.

Een kleurhistorisch onderzoek is te verdelen in maximaal vier onderdelen.

Er wordt altijd gestart met een **(1) kleurhistorische inventarisatie**: een korte inventarisatie van de nog aanwezige verflagen en andere afwerkingen op de verschillende interieuronderdelen in de te onderzoeken ruimtes. Door middel van 'sonderingen' wordt er gekeken waar en hoeveel kleurlagen nog aanwezig zijn. Hiermee kan inzicht verkregen worden van de hoeveelheid informatie dat het pand kan geven over hoe de ruimtes in het verleden gedecoreerd en gebruikt zijn. Er kunnen hierna echter vaak nog geen definitieve conclusie worden getrokken over de toegepaste kleuren en afwerkingen.

Deze inventarisatie vormt de basis voor een uitgebreidere **(2) kleurhistorische verkenning** waarin verder gezocht kan worden naar de relaties tussen verschillende historische afwerkingen op verschillende onderdelen en waarna mogelijk ook meer exacte dateringen gegeven kunnen worden. Meerdere historische kleurlagen kunnen één voor één worden vrij gelegd in een zogeheten 'kleurtrap' of 'stratigrafie'. De gevonden verflagen kunnen vervolgens gekoppeld worden aan de geschiedenis van het pand: de zogenaamde bouw- en bewonersfasen.

Bij een kleurhistorisch onderzoek wordt daarom veel gebruik gemaakt van historische bronnen en archieven. Naast stratigrafieën kunnen eventueel grotere vensters worden vrij gelegd en kunnen verfmonsters genomen worden.

Met aanvullend **(3) specialistisch onderzoek** worden de verfmonsters met gebruik van technische onderzoeksmethoden, zoals de microscopische bestudering van de laagopbouw in het monster en eventueel een analytisch laboratoriumonderzoek, pigmenten en bindmiddelen in de verflagen geïdentificeerd worden.

Met een **(4) integraal afwerkingsonderzoek** worden alle elementen in of op het monument bestudeerd. Hierin worden alle afwerkingsmaterialen betrokken, zoals pleisterwerk, behang, vloerafwerking et cetera. Met als doelstelling een volledige historische reconstructie te kunnen maken.

2 UITGANGSPUNTEN EN ONDERZOEKLOCATIES

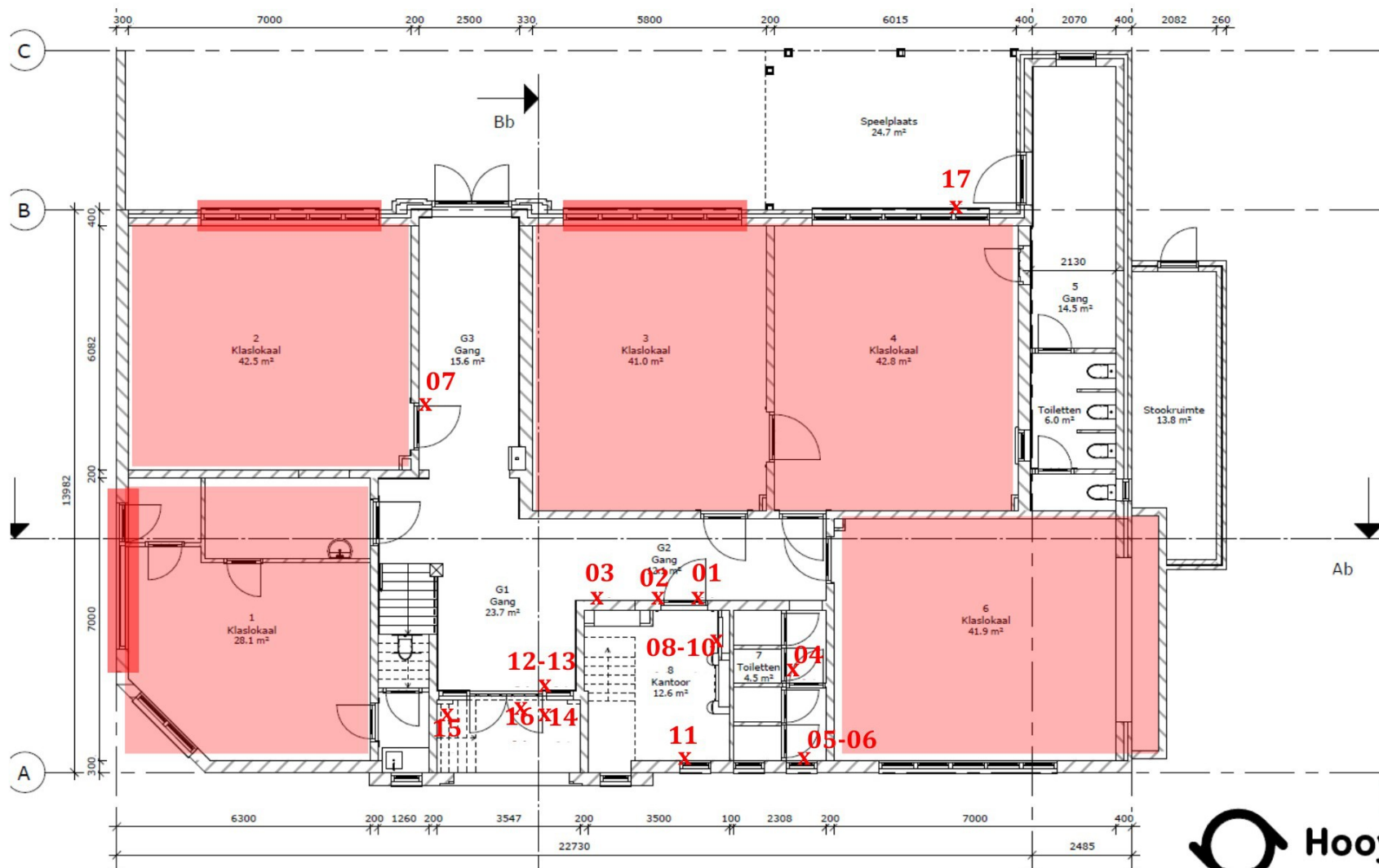
Tijdens het kleuronderzoek op locatie zijn de verschillende elementen op diverse plekken onderzocht. Met meerdere sonderingen is bepaald waar de meeste oude lagen bewaard zijn gebleven. Niet al deze sonderingen zijn gedocumenteerd, alleen de interessante vondsten die informatie geven voor de kleurgeschiedenis zijn genummerd en gedocumenteerd als onderzoeklocatie. Op deze plekken is een groter venster of een stratigrafie (kleurtrap) gemaakt om de bevindingen in zicht te brengen. De onderzoeklocaties zijn weergegeven in de tabel rechts en in de plattegronden op de volgende pagina's.

Ook zijn er meerdere verfmonsters genomen, waarmee de bevindingen met het blote oog nader kunnen worden bestudeerd onder de microscoop. Dit helpt de onderzoeker bij het vergelijken van stratigrafieën op verschillende bouwelementen en het identificeren van verschillende kleurfasen.

Voor het verfmonsteronderzoek is een stukje verf ingebed in een blokje hars en geslepen totdat er aan de bovenkant een dwarsdoorsnede ontstaat van het hele bemonsterde lagenpakket. Met gepolariseerde lichtmicroscopie zijn de verfdwarsdoorsnedes bekeken en gefotografeerd bij 50x, 100x en/of 200x vergroting. Bij zowel wit licht als UV-straling. Onder invloed van ultraviolette straling fluoresceren bepaalde materialen in de verflagen en kunnen lagen in verschillende monsters onderling worden vergeleken, maar kunnen ook bepaalde materialen worden herkend. Vooral organische materialen, oliën en harsen, fluoresceren onder invloed van UV, evenals sommige pigmenten. UV-fluorescentiemicroscopie kan op deze manier ook helpen bij de grove datering van verflagen. De gebruikte microscoop is de Axioskop 40 met een AxioCam 807 color-camera en bijbehorende software in het laboratorium van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort.

Nummer	Locatie Ruimte – onderdeel	Onderzoek type	Monster in verslag
ZVT-MS-01	BG gang – deur naar kantoor	stratigrafie	
ZVT-MS-02	BG gang – deurkozijn naar kantoor	stratigrafie	✓
ZVT-MS-03	BG gang – kapstokplank	stratigrafie	
ZVT-MS-04	BG gang – deur naar toilet	stratigrafie	
ZVT-MS-05	BG gang/toiletruimte - raamhout	stratigrafie	
ZVT-MS-06	BG gang/ toiletruimte - raamkozijn	stratigrafie.	
ZVT-MS-07	BG gang – deur; -kozijn, kapstok bij ruimte 2	sondering monster deur	✓
ZVT-MS-08	BG kantoor – kastdeur	kleurvenster	✓
ZVT-MS-09	BG kantoor - kastdeur	kleurvenster	
ZVT-MS-10	BG kantoor – kast lijst	stratigrafie	
ZVT-MS-11	BG kantoor - raam	stratigrafie	
ZVT-MS-12	BG gang kozijndeur entree	stratigrafie	
ZVT-MS-13	BG gang raam naast entree	sondering	
ZVT-MS-14	EXT – deurkozijn entreeportaal	kleurvenster	✓
ZVT-MS-15	EXT – raamhout entreeportaal	monster	✓
ZVT-MS-16	EXT – ijzeren sierelement entreedeur	monster	✓
ZVT-MS-17	EXT – raamhout achtergevel	sondering	
ZVT-MS-18	1V ruimte 15 – raam/raamkozijn	monster	✓
ZVT-MS-19	1V ruimte 15 - deurkozijn	monster	✓
ZVT-MS-20	1V ruimte 15 - deur	monster	✓
ZVT-MS-21	1V ruimte 16 - raamhout	stratigrafie	✓
ZVT-MS-22	1V ruimte 17 - raamkozijn	stratigrafie	
ZVT-MS-23	1V ruimte 12 - deur	monster	✓
ZVT-MS-24	1V gang – deur naar ruimte 14	stratigrafie	
ZVT-MS-25	1V gang – deurpaneel “	stratigrafie	
ZVT-MS-26	1V gang – deurkozijn “	stratigrafie	
ZVT-MS-27	1V gang - kapstokplank	stratigrafie	✓
ZVT-MS-28	Trap - baluster	stratigrafie	
ZVT-MS-29	Trap – handleuning onderdeel	stratigrafie	✓
ZVT-MS-30	Trap – handleuning bovendeel	venster	
ZVT-MS-31	Trap - sierblok	stratigrafie	
ZVT-MS-32	Trap - trappaal	venster	
ZVT-MS-33	Trappenhuis - wand	venster	

BEGANE GROND - Onderzoeklocaties

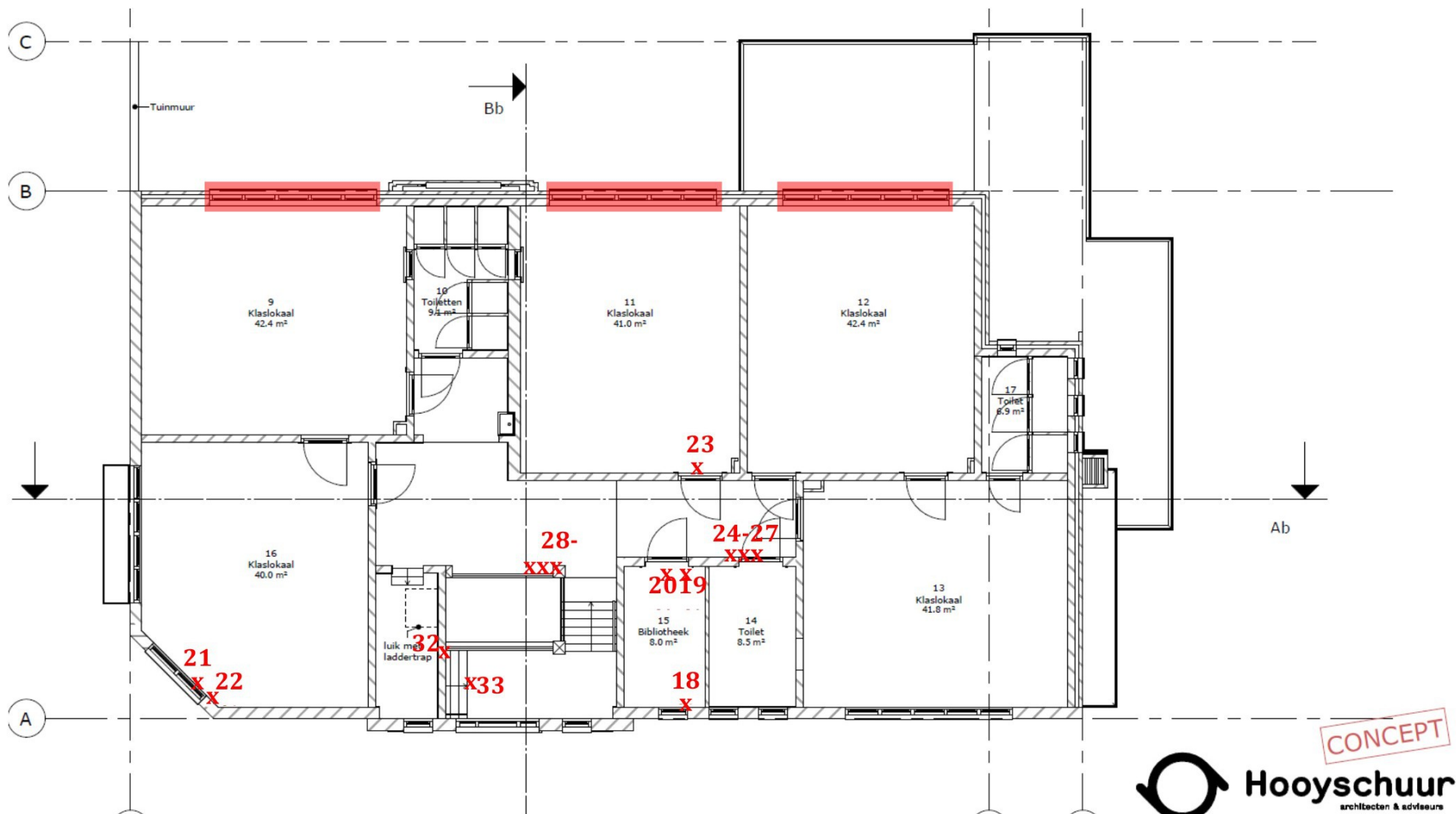

CONCEPT

Plattegrond ©Hooschuur architecten & adviseurs – bewerkt.
 Rode vlakken markeren niet-originele vensters en niet toegankelijke ruimtes

EERSTE VERDIEPING - onderzoeklocaties

Plattegrond ©Hoyschuur architecten & adviseurs – bewerkt.
 Rode vlakken markeren niet-originele vensters en niet toegankelijke ruimtes

3 HISTORISCHE DOCUMENTATIE

Bij een kleurhistorisch onderzoek wordt er altijd een kort onderzoek gedaan naar historische foto's in de online beeldbanken van archieven. Ook is oud beeldmateriaal meestal zwart-wit, toch kunnen foto's iets vertellen over kleurgebruik, namelijk lichte of donkere kleuren en contrast tussen kleuren. Helaas leverde de zoektocht naar historische afbeeldingen van de Mariaschool niets op, zelfs geen foto's van het exterieur. Het onderzoek is daarom volledig afhankelijk van de verflagen die in het pand bewaard zijn gebleven.

De volgende omschrijving van de bouw is gebaseerd op het monumenten paspoort van de gemeente Zandvoort (Team Erfgoed- Afdeling Omgevingsbeleid), van 9 november 2023:

De school dateert uit 1919-1920 en is gebouwd als de lagere school van de Agathaparochie. De school werd in gebruik genomen in 1 september 1920 en het aantal leerlingen groeide gestaag. Nadat in 1928 naast het gebouw de nieuwe St.-Agathakerk in gebruik was genomen werd op het schoolterrein een Lourdesgrot gerealiseerd.

De architect was Pierre Cuypers junior (1891-1982), de kleinzoon van de beroemde Pierre ofwel P.J.H. Cuypers (1827-1921) die bekend is van zijn vele neogotische kerken alsook het Rijksmuseum en Centraal Station te Amsterdam. De jonge Pierre werd geboren als zoon van Jos Th. Cuypers (1861-1949) die eveneens een toonaangevende rol speelde in de Nederlandse kerkenbouw en onder meer het ontwerp leverde voor de nieuwe Sint Bavo in Haarlem. In 1920 associeerden vader en zoon zich, waarna zij gezamenlijk het ontwerp leverden voor de St.-Agathakerk in Beverwijk en de Onze Lieve Vrouwe in Bussum, beide uit 1921.

Pierre Cuypers jr. onderging vooral de invloed van de benedictijner architect-monnik Dom Bellot en diens expressionistische vormtaal. Vooral in Cuypers' ontwerpen voor kerken is diens invloed goed te zien, onder meer in de Zandvoortse St.-Agathakerk waarvoor hij in 1927 het ontwerp leverde.

De Mariaschool voerde hij uit in een traditioneel-zakelijke stijl. Kenmerkend is onder meer de sober vormgegeven bouwmassa, met slechts enkele decoratieve elementen in de vorm van bakstenen siermetselwerkstroken. Verder worden de gevels bepaald door de diverse klaslokaalvensters met hun traditionalistische

bovenlichten met veelruits roedeverdeling. De portiek met een fraai gewelf opgenomen hoofdingang leidt naar een ruime hal met trappenhuis, van waaruit men de twee gangen en de lokalen bereikt. In zijn indelingsstructuur vormt de school dan ook een combinatie van het corridor- en halttype. Ten tijde van de bouw was de school het eerste gebouw aan deze zijde van de straat (het deel tussen de aansluiting van de Tramlaan (Prinsesseweg) en de aansluiting van de Grote Krocht). Voor de school lag toen een tennisveld en achter de school lag het terrein waar later de nieuwe kerk verrees.

De klaslokalen werden gestookt via een in de hoek tegen een schoorsteen geplaatste kachel, gestookt op kolen. In 1954 werd een centrale verwarming aangelegd, maar de meeste rookkanalen in de hoeken van de lokalen bleven behouden. De kanalen werden echter vanaf de zoldervloer tot aan de schoorstenen in de nok gesloopt.

Tot 1960 bleven de Franciscanessen aan de school verbonden, waarna leken er het onderwijs gingen domineren. Het gebouw is inmiddels alweer enige jaren afgestoten en bood tot voor kort plaats aan een creativiteitscentrum. Momenteel worden ruimtes verhuurd aan kunstenaars.

Zowel in de hoofdropzet als de detaillering bleef het authentieke karakter goed behouden. Aan de straatzijde is de vensterpartij op de begane grond evenwel gewijzigd. Hier werd in de jaren '60 een nieuwe pui met ingang en luifel geplaatst.

De vensters van de lokalen in de achtergevel (zuidwest gevel) werden later voorzien van nieuwe ramen met dubbel glas, waarbij de roedeverdeling van de bovenlichten (als plakroeden) werd gekopieerd om het beeld te behouden.

Inwendig bleef de oorspronkelijke afwerking van vloeren, wanden en plafonds van de hal, gangen en trappenhuis goed bewaard en ook het interieur van de directiekamer met de schouw en wandkasten is behouden. Verder zijn vrijwel alle oorspronkelijke binnendeuren met panelen en een roederaam bovenin behouden gebleven. Bij de toiletten en wasruimten bleef de vloer- en wandafwerking behouden, maar is het sanitair vervangen.

In het kleuronderzoek is met de moderne veranderingen rekening gehouden en zijn de vervangen vensters en pui met luifel niet meegenomen.

4 ONDERZOEK

Tijdens het onderzoek in situ bleek dat door het interieur van het hele gebouw – zowel op de begane grond als op de eerste verdieping én zowel in de verkeersruimtes als in de lokalen – dezelfde kleuren zijn gebruikt op dezelfde bouwonderdelen. Dus in plaats van de bevindingen te bespreken per verdieping, worden de onderzoeksresultaten weergegeven per type onderdeel. De kasten in het kantoor (voormalige directiekamer) worden wel apart besproken. De vondsten aan het exterieur vormen tevens een separate paragraaf.

4.1 INTERIEUR – ORIGINELE KLEUREN IN RUIMTE 15

De belangrijkste vondst in dit gehele kleuronderzoek was dat in één ruimte op de eerste verdieping nog de allereerste op de deur, deurkozijn en ramen volledig in het zicht is. Het onderzoek was gestart op de begane grond, en de kleuren die daar in elke onderzoeklocatie als oudste kleurafwerking werd teruggevonden, bleken vervolgens op de deur en venster in ruimte 15, de voormalige bibliotheek, nog in het zicht te zijn en nooit overschilderd. De deurkozijnen en de vensters (zowel kozijn als raamhout) waren beschilderd in een donkere okergele kleur. Voor de deuren is een heldere groen gebruikt, maar de panelen in de deur zijn ook okergeel. Ook de plint onder het raam is in deze kamer heeft nog de originele

Deur, venster en plint in ruimte 15 in de originele kleuren

kleur en is donker okergeel.

Onderzoeklocaties **ZVT-MS-18, -19, en -20** zijn verfmonsters die genomen zijn van deze nooit overschilderde originele afwerkingen, zie volgende pagina. Met deze doorsnedes kunnen andere verfdwarsdoorsnedes vergeleken worden. In de okergele kleur op vensters en deurkozijnen is opgebouwd uit een witte plamuurlaag (1), een lichtgele grondering (2) en een gele grondering (3) en een donkerdere gele afwerklaag (4). De groene kleur op de muur is opgebouwd uit een witte plamuurlaag (1), een lichtgele gronderingslaag (2), een lichtgroene gronderingslaag (3) en ten slotte een donkerdere groene afwerklaag (4).

In de UV-opnames is te zien dat de verflagen olieverflagen zijn met zinkwit (oplichtende puntjes in verflagen). Dit is een wit pigment dat sinds circa 1850 op de markt was en tot de jaren 1940-1950 veel werd gebruikt. Hierdoor is vrijwel zeker te zeggen dat de verfafwerkingen dateren uit de bouwtijd van de school.

De kleuren zijn vergeleken met de NCS-kleurenwaaier en de ColourPin Pro van NCS. De kleuren komen het beste overeen met:

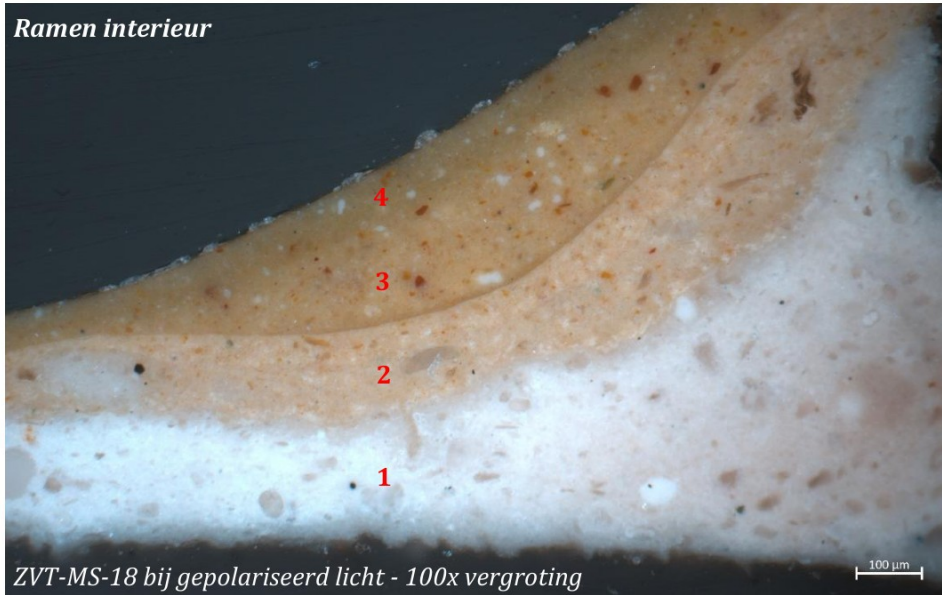
Kozijnen/ramen
deurpanelen

NCS S 4040-Y10R

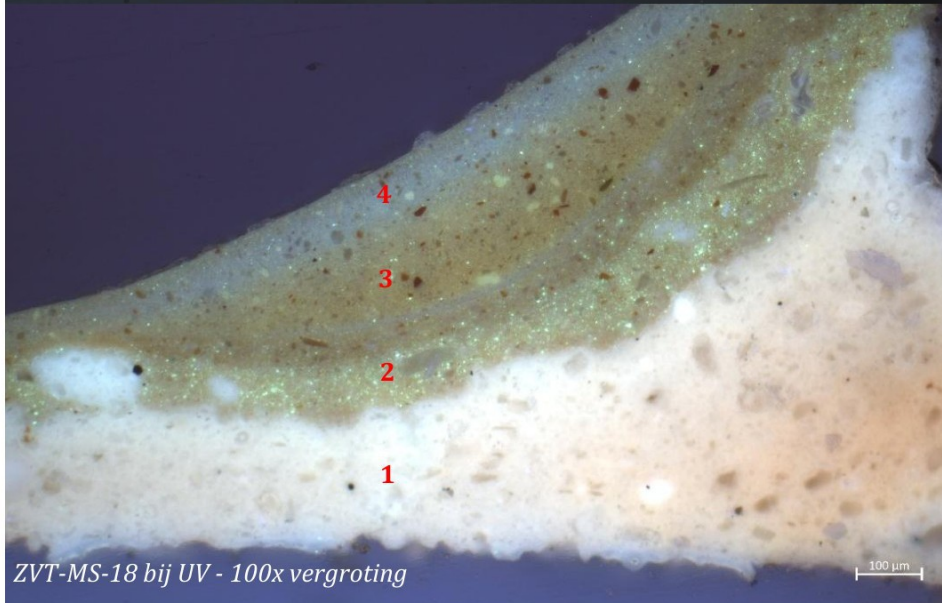
Deuren

NCS S 5030-G30Y / NCS S 5040-G40Y

Ramen interieur

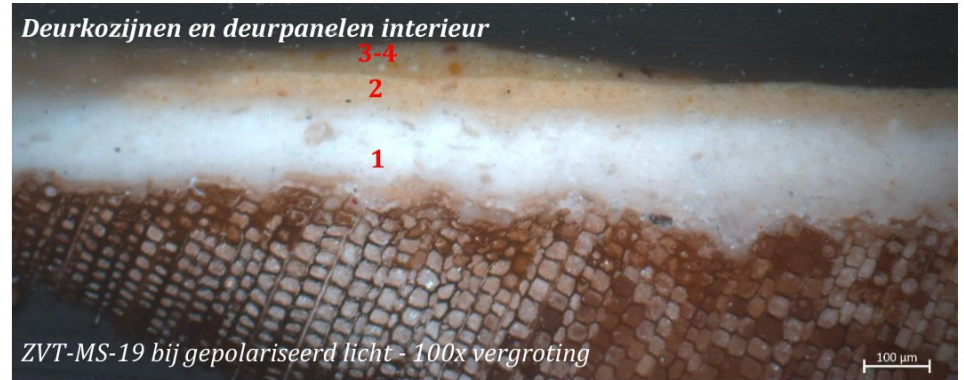

ZVT-MS-18 bij gepolariseerd licht - 100x vergroting

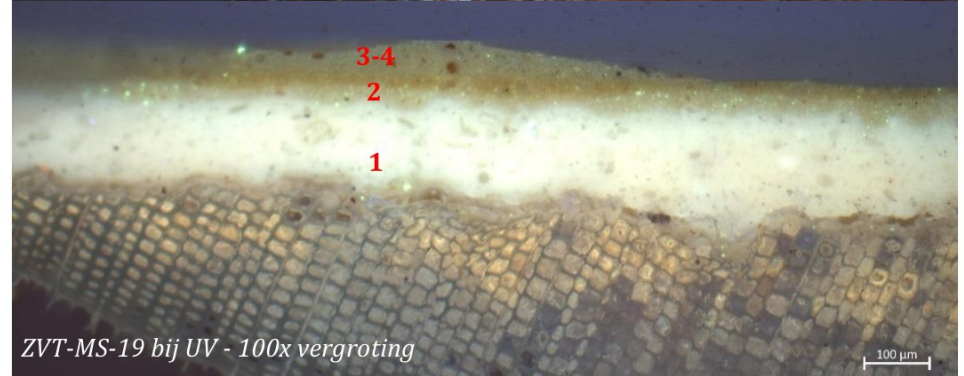

ZVT-MS-18 bij UV - 100x vergroting

Deurkozijnen en deurpanelen interieur

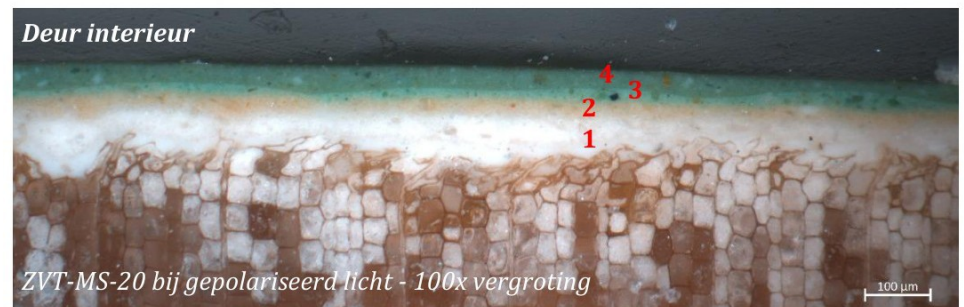

ZVT-MS-19 bij gepolariseerd licht - 100x vergroting

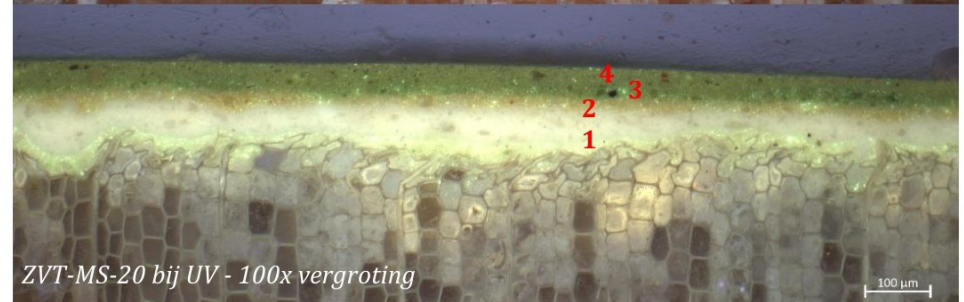

ZVT-MS-19 bij UV - 100x vergroting

Deur interieur

ZVT-MS-20 bij gepolariseerd licht - 100x vergroting

ZVT-MS-20 bij UV - 100x vergroting

4.2 INTERIEUR – DEUREN, DEURKOZIJNEN EN KAPSTOKPLANKEN

Deuren - Onderzoeklocaties: ZVT-MS-01, -04/04a, -07, -23, -24, -25

De deuren in de verkeersgangen zijn nu rood of blauw. In schades werd overal als oudste kleur de groene kleur gezien. De kleur lijkt soms wat fletser en lichter dan de kleur gevonden in ruimte 15, maar dat is waarschijnlijk omdat de verflaag geschuurd is toen het voor de eerste keer werd overschilderd. De toplaag van een verflaag is meestal meer verzadigd van kleur dan de grondlagen.

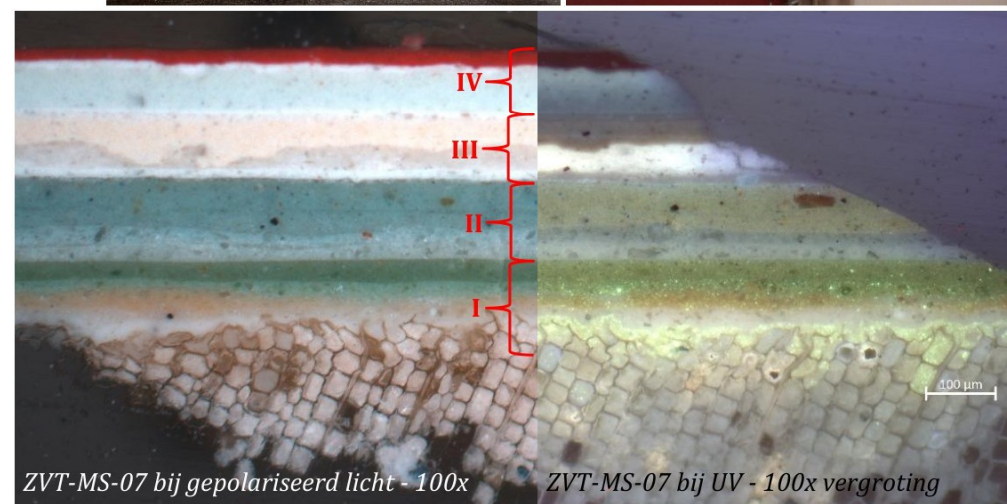
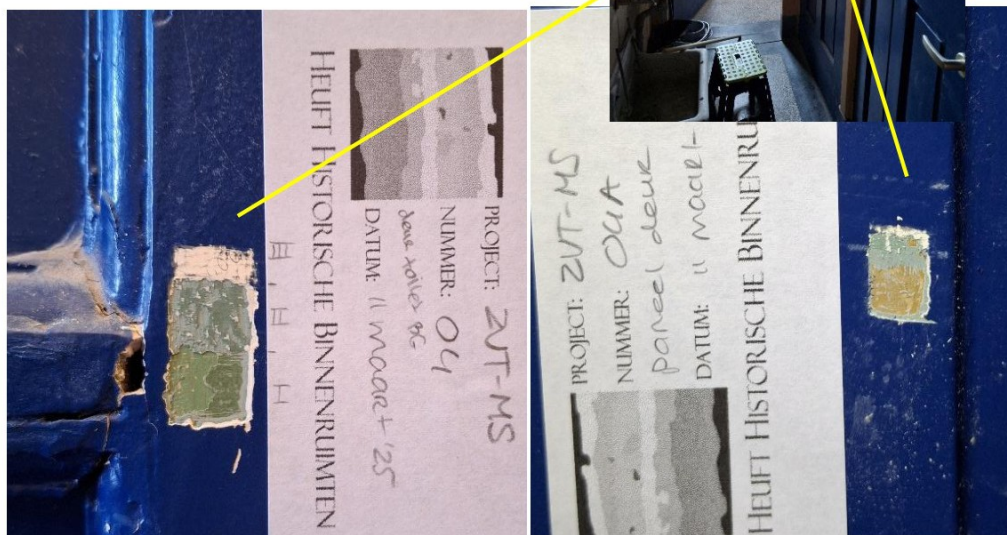
Op de paneeltjes in de onderste helft van de deuren werd de okergele kleur terug gevonden.

Als tweede kleurfase op de deuren werd een grijzige blauwgroene kleur gevonden. De derde fase is op de meeste deuren een zachtgele kleur. De deur naar het kantoor is in deze fase donkerblauw geweest. De vierde fase de huidige blauwe of rode afwerking.

ZVT-MS-04 en 04a. deur toiletruimte op de begane grond, gangzijde. Op de deur is de oudste kleur groen, op het paneeltje okergeel.

In de stratigrafie 04 zijn de toplaag gescheiden vrijgelegd van de gronderingslagen van zowel Fase I als Fase II.

Monster van de deur bij onderzoeklocatie ZVT-MS-07.

Als oudste kleur is de groene afwerking te herkennen (Fase I).

Fase II is de groenblauwe kleur die in alle stratigrafieën is aangetroffen. Ook deze afwerking bevat zinkwit en zou nog vóór ca 1950 kunnen zijn aangebracht.

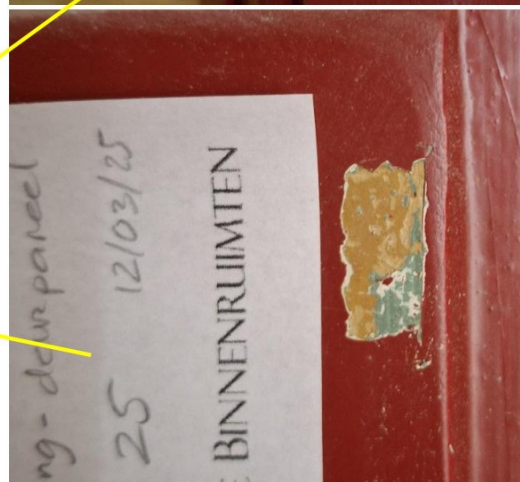
Fase III is een lichtgele of crème-witte kleur. De huidige moderne rode afwerking is bovenop in de doorsnede te zien. Deze laatste twee afwerkingen zijn aangebracht in een moderne synthetische verfsoort.

ZVT-MS-01.
BG, deur naar kantoor gangzijde

ZVT-MS-24 en -25. IV, deur naar ruimte 14, gangzijde

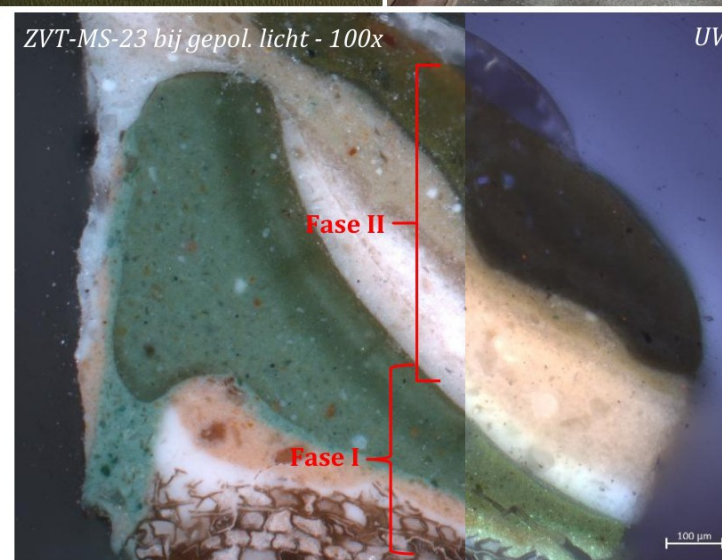
In sommige lokalen (alleen die op de verdieping waren niet verhuurd en konden worden onderzocht) zijn er in latere perioden andere kleuren toegepast dan in de gangen.

Opvallend waren bijvoorbeeld de gebruikte kleuren in lokaal 11 (ZVT-MS-23), die sterk leken op de originele kleuren groen en geel, maar dan in een iets afgezwakte variant.

De deur is momenteel geschilderd in een olijfgroen, gecombineerd met een zachtere tint geel. Dit is echter de tweede kleurfase. De oudste kleur is dezelfde combinatie van donker okergeel en heldergroen als op alle andere deuren aan zowel gangzijde als lokaalzijde.

ZVT-MS-23
Deur in lokaal 12
De nu zichtbare uitmonstering van olijfgroen en zachtgeel is de tweede fase op de deur. Fase I is hetzelfde als op alle andere deuren.

Deurenkozijnen - Onderzoeklocaties: ZVT-MS-02, -07, -26.

Op alle deurkozijnen werd als oudste kleur een donkere okergeel gevonden (Fase I). De tweede kleur op de kozijnen is een sterk glanzende donker paarsrode afwerking geweest op een grijze grondering (Fase II). De huidige lichtgele kleur is de derde kleurfase op de deurkozijnen.

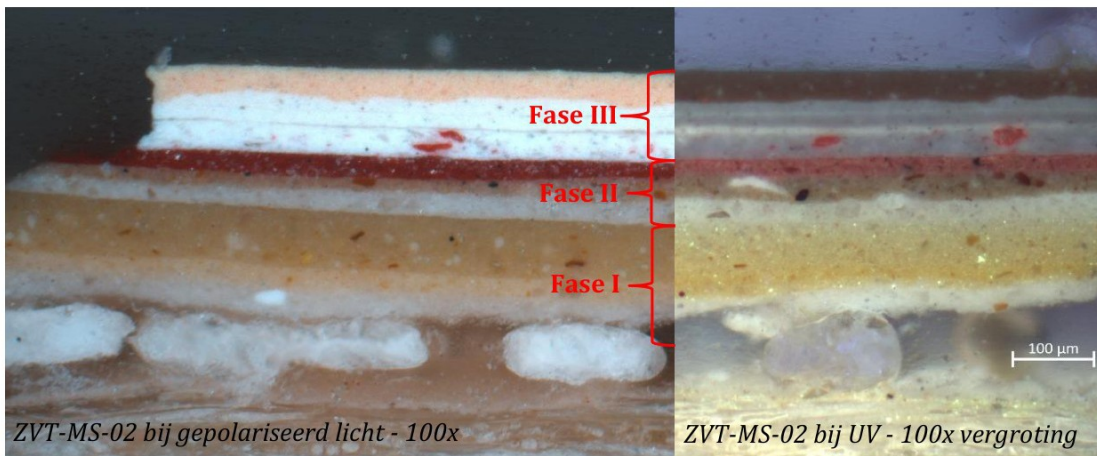
ZVT-MS-02. BG, deurkozijn van deur naar kantoor, gangzijde

ZVT-MS-07. BG, deurkozijn van deur naar ruimte 2, gangzijde.

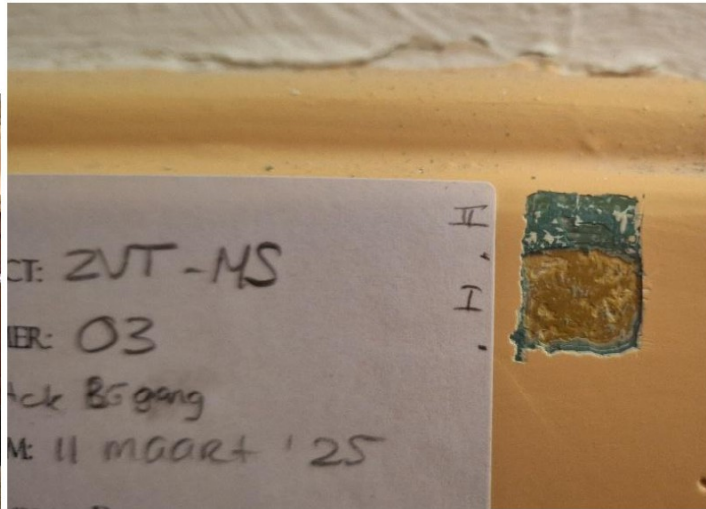
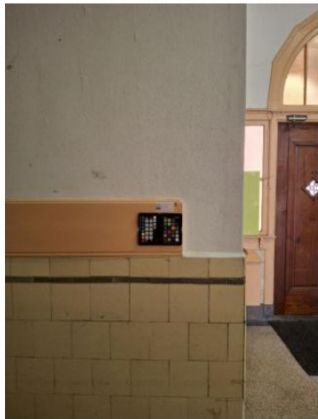
ZVT-MS-26. 1V, deurkozijn van deur naar ruimte 14, gangzijde.

Kapstokplanken - Onderzoeklocaties: ZVT-MS-03 -07, -27.

Op de wanden in de gangen is een horizontale plank bevestigd boven de betegelde lambrisering. Vermoedelijk waren hier kapstokhaken op bevestigd. De houten planken volgen in de originele afwerking de deurkozijnen. De oudste kleur is donker okergeel.

De tweede kleurfase komt echter overeen met de tweede kleurfase op de deuren, namelijk blauwgroen. De huidige gele kleur is de derde fase.

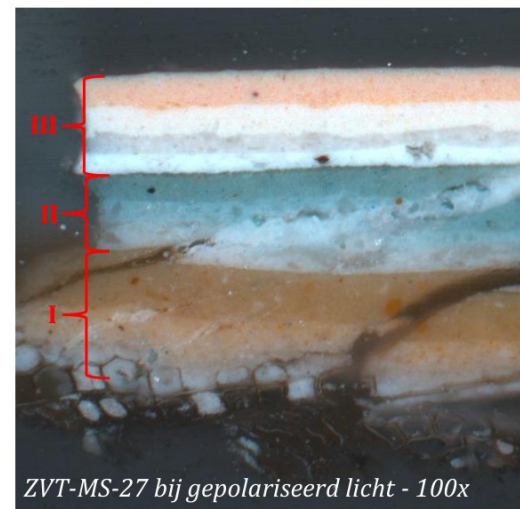

ZVT-MS-03.
BG, Kapstokplank
naast de deur naar
het kantoor.

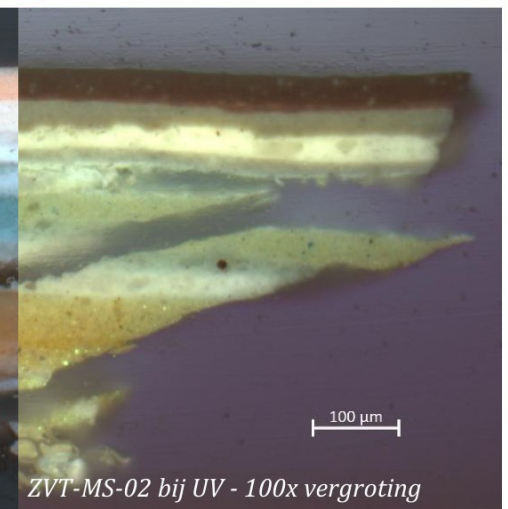
ZVT-MS-07
BG, kapstokplank
naast de deur naar
ruimte 2

ZVT-MS-27.
1V, kapstokplank tussen
ruimtes 14 en 15.

ZVT-MS-27 bij gepolariseerd licht - 100x

ZVT-MS-02 bij UV - 100x vergroting

4.3 INTERIEUR – RAMEN EN RAAMKOZIJNEN

Onderzoeklocaties: ZVT-MS-05, -06, -11, -12, -13, -21, -22

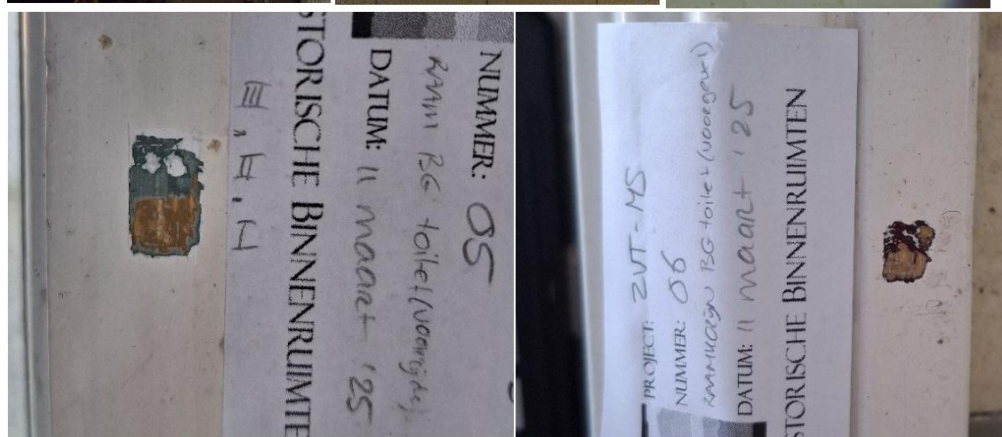
Op de begane grond waren er niet veel ramen die konden worden onderzocht, omdat alle klaslokalen daar zijn verhuurd. Een klein raam aan het eind van de toiletruimtes (ZVT-MS-05 en -06) en in het kantoortje waren beschikbaar voor onderzoek. In kleuronderzoek op het lijstwerk rond de entree werden dezelfde resultaten gevonden (ZVT-MS-12 en -13). Overal op zowel ramen als raamkozijnen werd een donkere okergele kleur gevonden als oudste afwerking. Op de vensters in de verkeersgangen is in de tweede afwerkfase het raamhout groenblauw geweest, gecombineerd met een donkere paarsrode kleur op de raamkozijnen. Deze kleuren zijn hetzelfde als op de deuren en deurkozijnen.

Ook op de stukken lijsten en kozijnen rond de vensters van het glas-in-lood hebben allen als oudste kleur okergeel.

ZVT-MS-12 en -13 op raamhout en kozijn links van de entree

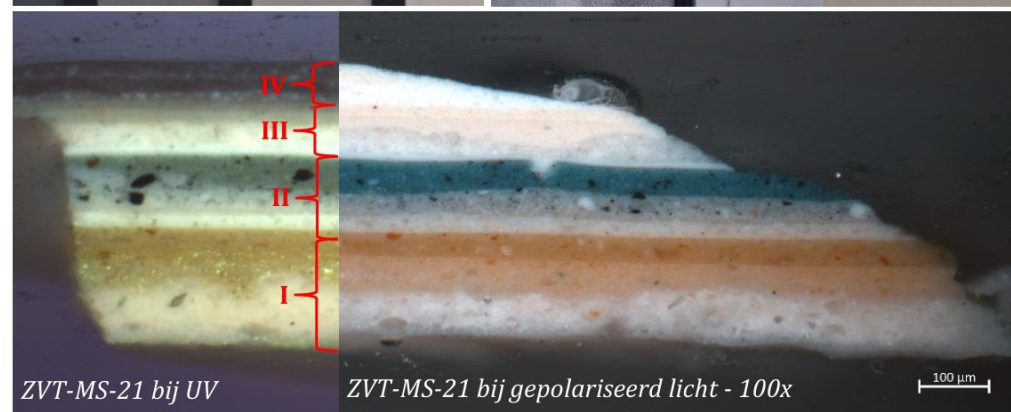
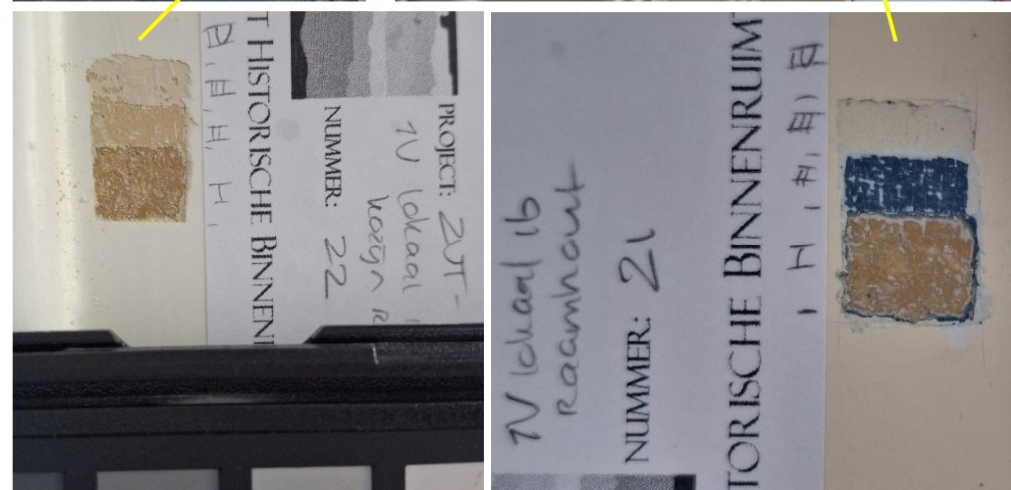

De meeste vensters bevinden zich in de ruimtes. Maar op de begane grond konden alleen de ramen in het voormalige kantoortje worden onderzocht (**ZVT-MS-11**). Hier is ook de oudste kleur de donkere okergeel als elders, maar het heeft in latere fasen afwijkende kleuren gehad, namelijk lichtgeel, lichtgroen, grijs en nu wit.

Hetzelfde geldt voor vensters in de ruimtes op de eerste verdieping. Waarschijnlijk heeft elke ruimte vanaf de tweede kleurfase een eigen kleuruitmonstering gekregen. Dit is in dit onderzoek niet volledig gedocumenteerd vanwege de lagere historische waarde. In onderzoeklocatie **ZVT-MS-21 en -22** in ruimte 16 aan de voorzijde van het pand, waren ramen en kozijnen na de bouwtijd donker okergeel. In de tweede fase hebben de kozijnen een lichtere okerkleur gekregen en werden de ramen blauw geschilderd. In fase III waren beiden crèmewit van kleur. De huidige uitmonstering is wit op de kozijnen en lichtgeel op de ramen.

ZVT-MS-11. BG, venster in het voormalige kantoortje op de begane grond. De oudste kleur is dezelfde donker okergeel als elders. Maar de kamer heeft wel andere kleuren gehad in alle opvolgende kleurfasen.

4.4 INTERIEUR – KASTEN VOORMALIGE DIRECTIEKAMER

Onderzoeklocaties ZVT-MS-08 t/m -10

In ruimte 8 op de begane grond, het voormalige kantoor of directiekamertje, zijn twee originele kasten bewaard gebleven. Links van de deur is een open kast met planken. Naast de deur teven de rechterwand is een dichte kast ingebouwd. Tevens bevindt zich in deze kamer een schouw bestaande uit een bakstenen mantel en een gepleisterde boezem. De schouw viel buiten de scope van het onderzoek.

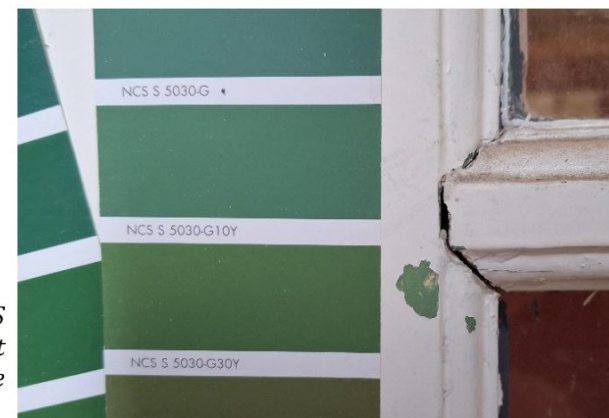
Onderzoeklocaties **ZVT-MS-08 en -09** zijn twee kleine vensters op de onderste deurtjes van de gesloten kast, op het randhout c.q. het paneel. Het is ondertussen geen verrassing meer dat ook hier de combinatie van donker okergeel en helder groen is teruggevonden als de oudste kleurafwerking. In de verfdwarsdoorsnede van ZVT-MS-08 is de originele groene afwerking te zien. Latere kleuren zijn lichtgeel (2x) en het huidige wit.

Het lijstwerk van de kast was ook donker okergeel (**ZVT-MS-10**).

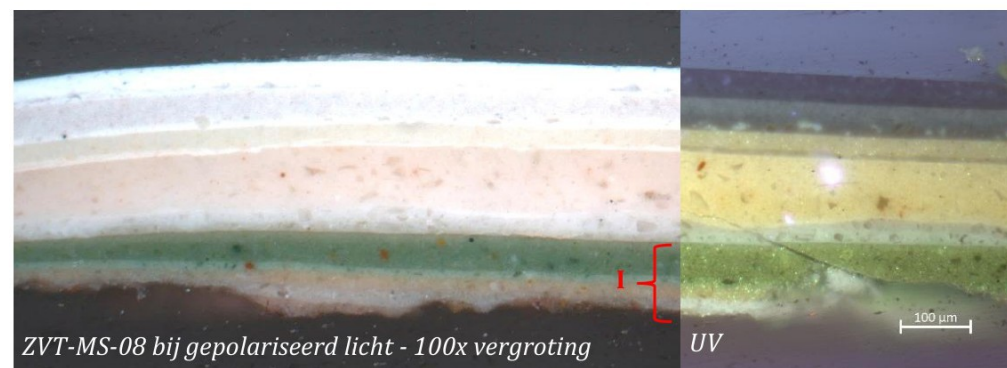
De binnenzijde van de deur was hetzelfde afgewerkt, net als aan de gangzijde.

Op het lijstwerk van de open boekenkast is ook dezelfde okergele kleur terug gevonden.

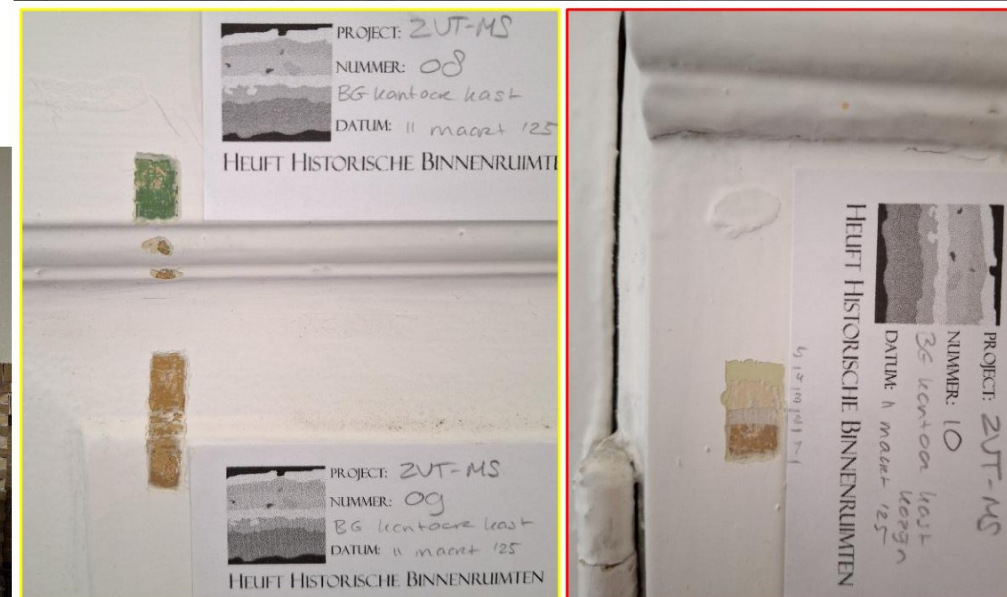
In latere kleurfasen zijn er diverse lichte kleuren toegepast, die ook al gezien zijn op het venster in deze ruimte, zie ZVT-MS-11 op de vorige pagina.

Kleurbepaling met NCS kleurenwaaier op de deur in het kantoortje

Deur en ingebouwde kasten in het voormalige kantoortje

4.5 INTERIEUR – CENTRALE TRAP

Onderzoeklocaties ZVT-MS-28 t/m -32

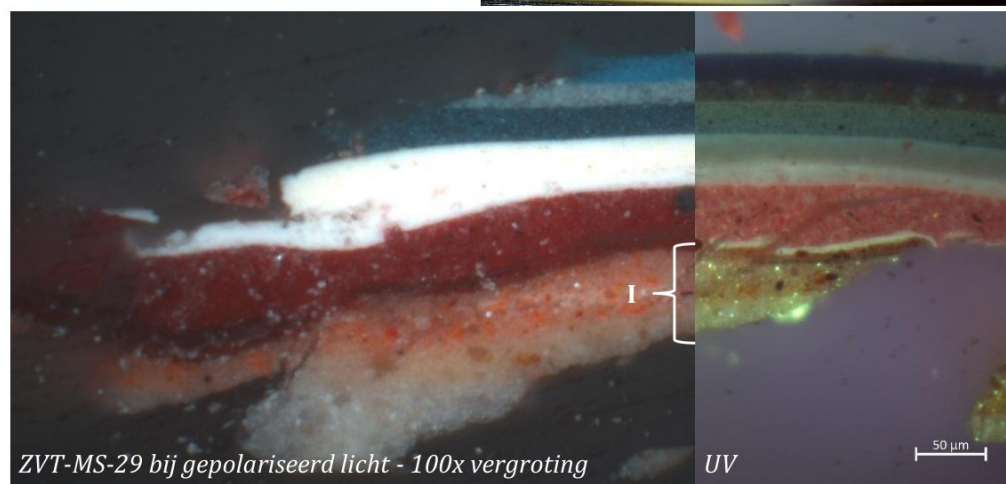
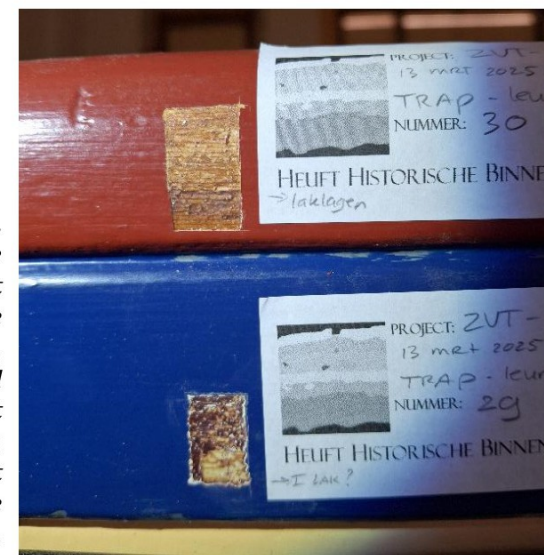
De trap heeft verschillende onderdelen die historisch verschillende kleuren hebben gehad, net als nu. Het kleuronderzoek heeft uitgewezen dat de traphekken oorspronkelijk in de groene kleur geschilderd waren, net als de deuren (ZVT-MS-28). Ook hier is de tweede fase de groenblauwe kleur geweest en als derde de huidige lichtgele kleur.

De handleuning van de trap wijkt af van alle andere vondsten in het gebouw. De leuning bestaat uit twee delen. Op het bovenste deel leken bij het kleuronderzoek

alleen transparante of licht aangekleurde laklagen te zitten. Het onderste deel van de leuning had wel verflagen. Onder andere werd in de stratigrafie de paarsrode afwerking die in de tweede fase op de deurkozijnen is gevonden. Dat is hier ook de tweede afwerklaag. Daaronder is een bruine kleur gevonden die in het verfdwarsdoorsnede van een monster bestaat uit een grijze grondering, een bruine verflaag met een dunne bruine glaxis en een vernis. Vermoedelijk moest deze laagopbouw een houtnerf suggereren of een eenvoudige houtimitatie zijn. De beschikking was beschadigd en niet goed vrij te leggen voor een kleurnummer of kleurvenster.

ZVT-MS-29 en -30.
Stratigrafieën en verfmonster van de handleuning van de trap. Op het bovenste deel zijn alleen meerdere transparante laklagen aangetroffen, maar het onderste deel was wel beschilderd. De kleur en afwerking sloot vermoedelijk aan bij het gelakte hout. De oudste verflaag bevat zinkwit, net als alle andere verflagen uit de bouwtijd.

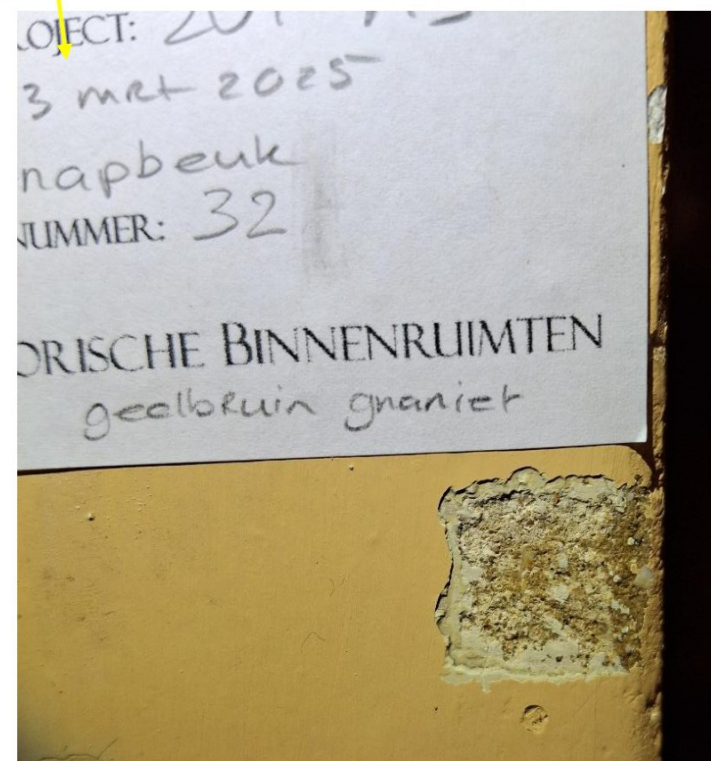
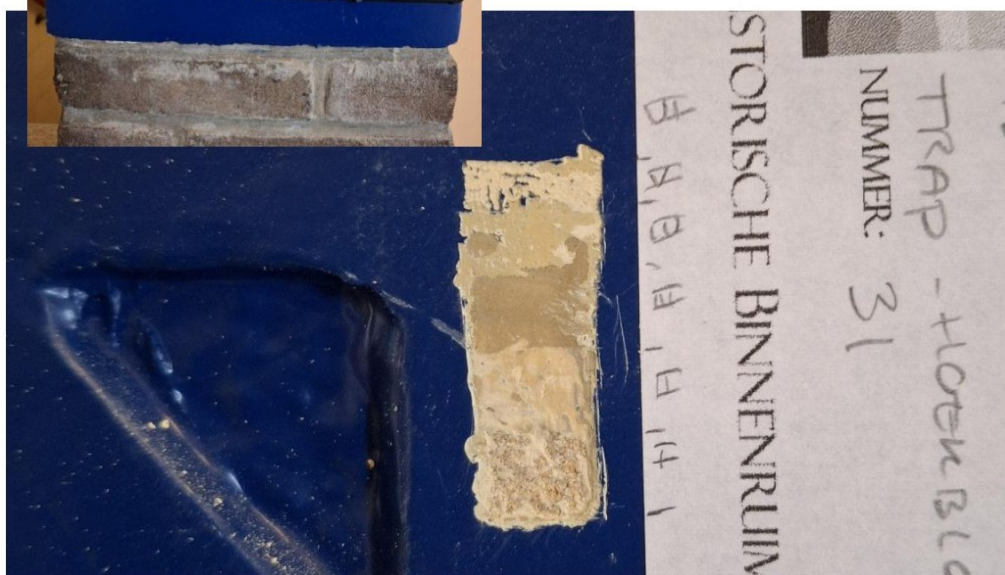

De decoratieve blokken op de hoekpilaren van de trap zijn vele malen beschilderd geweest. Onder de huidige blauwe kleur bevinden zich meerdere lichtgekleurde verflagen in neutrale tinten. Het vermoeden is echter dat deze onderdelen oorspronkelijk niet beschilderd zijn geweest.

De decoratieve blokken en ook de steunberen onder de trap zijn gemaakt van een geelbruin-kleurig natuursteen, vermoedelijk graniet. De kleur van de graniet lijkt mooi aan te sluiten met de kleur van de terrazzo vloeren. Het is onwaarschijnlijk dat de steen oorspronkelijk meteen geschilderd zouden zijn geweest, want dan zou het eerder gemaakt zijn van eenvoudiger pleisterwerk.

Stratigrafie ZVT-MS-31 laat diverse lichte kleuren zien op de hoekblokken van de trap. Het blok is vermoedelijk van graniet en was mogelijk oorspronkelijk niet beschilderd.

4.6 INTERIEUR – OVERIGE KLEUREN OP WANDEN EN VLOEREN

Onderzoeklocatie ZVT-MS-33 en sonderingen.

Het laten zien van gebruikte materialen kwam veel voor in de periode van de bouw van het schoolgebouw. Dit kwam al aan de orde bij de granieten blokken die gebruikt zijn bij de trap, maar ook de bakstenen trappilaren, de terrazzo vloeren en betegelde lambriseringen horen hierbij.

De gebruikte materialen speelden een rol in het oorspronkelijke kleurbeeld en blijken samen met de gevonden verfkleuren op de houten bouwonderdelen een eenheid te vormen.

In de vensters in de voorgevel horen glas-in-lood ramen die nu verwijderd zijn omdat ze erg waren beschadigd. De kleuren in deze ramen spelen ook een rol, maar de kleuren zijn in dit kleuronderzoek niet gezien. Op de foto uit het monumenten paspoort van de gemeente Zandvoort is te zien dat de ramen veel paarse kleuren hebben.

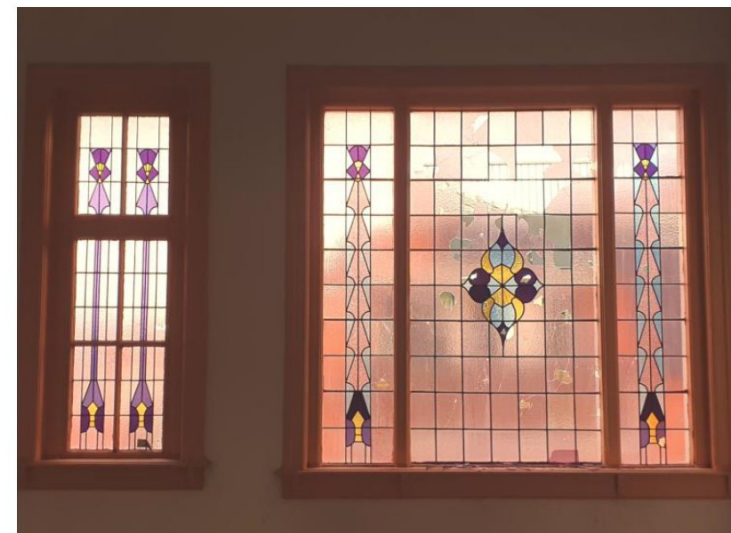
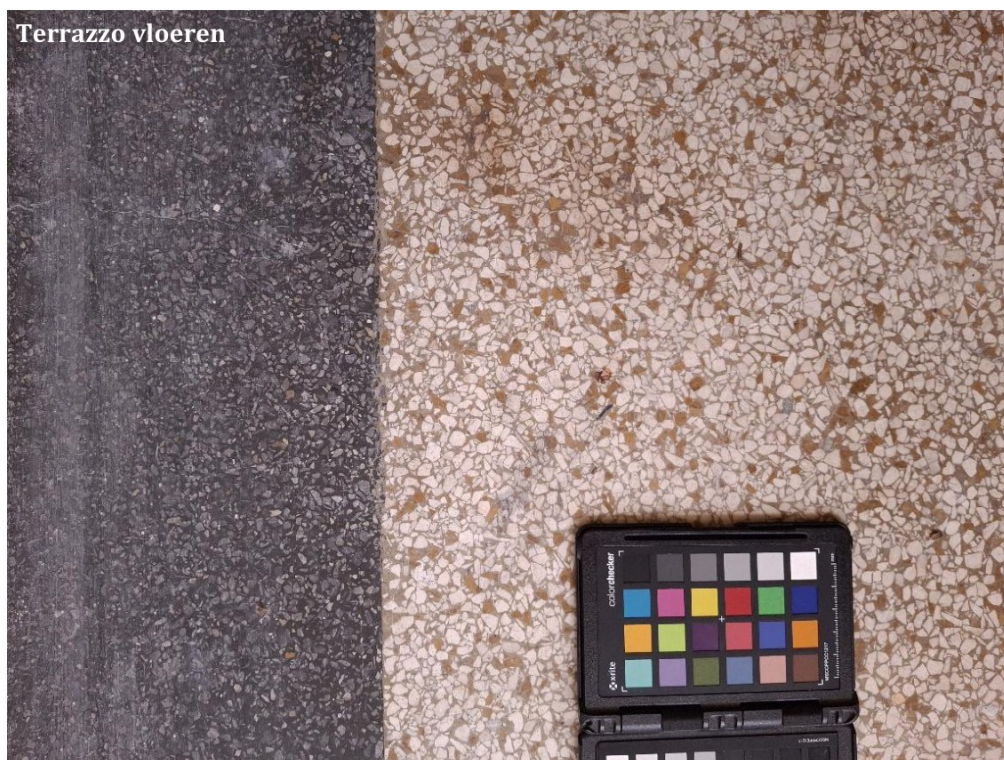

Foto: "Monumentenpaspoort Koninginneweg 1, Zandvoort"
Team Erfgoed Afdeling Omgevingsbeleid (9 nov 2023): p. 25

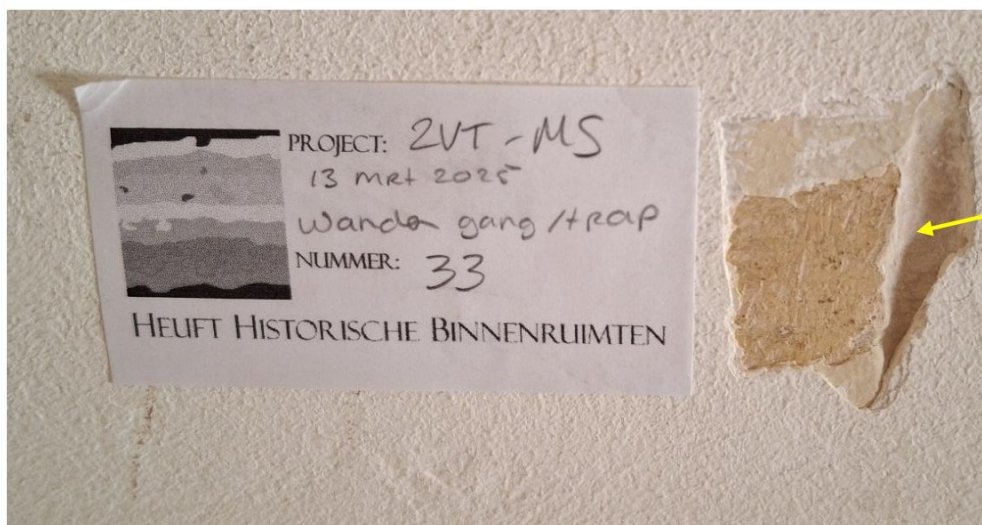

Ook de wanden, in zowel de verkeersruimten als in de lokalen, zullen oorspronkelijk niet wit zijn geweest. Onderzoek naar de wanden was vanuit de opdrachtgever geen onderdeel van deze opdracht, maar het is toch een belangrijk punt om mee te nemen. Als er een volledig beeld getracht wordt te geven van het oorspronkelijke kleurgebruik in het interieur, spelen deze hoge muren ongetwijfeld een belangrijke rol.

Er zijn hier en daar venster gemaakt en ook verschillende schades aan de huidige beschildering van de wanden gedocumenteerd. Kleurvenster **ZVT-MS-33** is een venster van de oorspronkelijke kleur van het pleisterwerk. Het is een venster bij het verlaagde plafond boven de overloop in het trappenhuis. Dit is belangrijk omdat dit wanddeel niet vochtig lijkt te zijn. Plekken waar de verflagen op de wanden bladderen en de oudere kleur ook te zien is, leken op de dag van het onderzoek vochtig te zijn – natuurlijk een reden dan de verf hier bladdert – en dat heeft invloed op de kleur, of verzadiging, van de kleur.

In het kleurvenster heeft de wand een okergele kleur. De tint lijkt iets donkerder te zijn dan de tegels van de lambrisering, maar iets lichter dan de donkere okergele kleur in het verfwerk op de kozijnen. De beste kleurnummers staan hiernaast. De vraag is nu nog hoe het kleurverloop op de gehele wanden zal zijn geweest. De wanden in de gangen zijn verdeeld in een laag wanddeel en een hoog wanddeel gescheiden door een lijst van waaruit ook de bogen beginnen.

Een vermoeden is dat het hogere wanddeel en de plafond lichter van kleur waren dan de lagere delen, maar dat zou met meer onderzoek moeten worden geverifieerd.

De wandafwerkingen in de klaslokalen kunnen ook interessant zijn geweest. Er was geen tijd om in meerder lokalen de wanden te onderzoeken, maar ter voorbeeld zijn er sonderingen gedaan in ruimte 16, een lokaal op de eerste verdieping aan de voorzijde van het pand. De wanden hebben hier ook een tweedeling gescheiden door een smalle lijst. De lijst is gesondeerd en verwacht werd dat hier mogelijk de okergele kleur van de kozijnen op zou worden terug gevonden, maar er zaten geen oude verflagen op.

Op het hogere wanddeel werd een geel gekleurd pleisterwerk aangetroffen. De kleur is verkregen door de samenstelling van de pleister zelf, niet door een verflaag. Het onderste wandvlak had een accentkleur, in deze ruimte donkergroen.

Vermoedelijk was ook het plafond licht okergeel van kleur, waargenomen in kleine sonderingen vanaf de (later gebouwde) vide.

Donkergroene accentkleur op de lage wanddelen

Lichtgele pleisterlaag op de hoge wanddelen

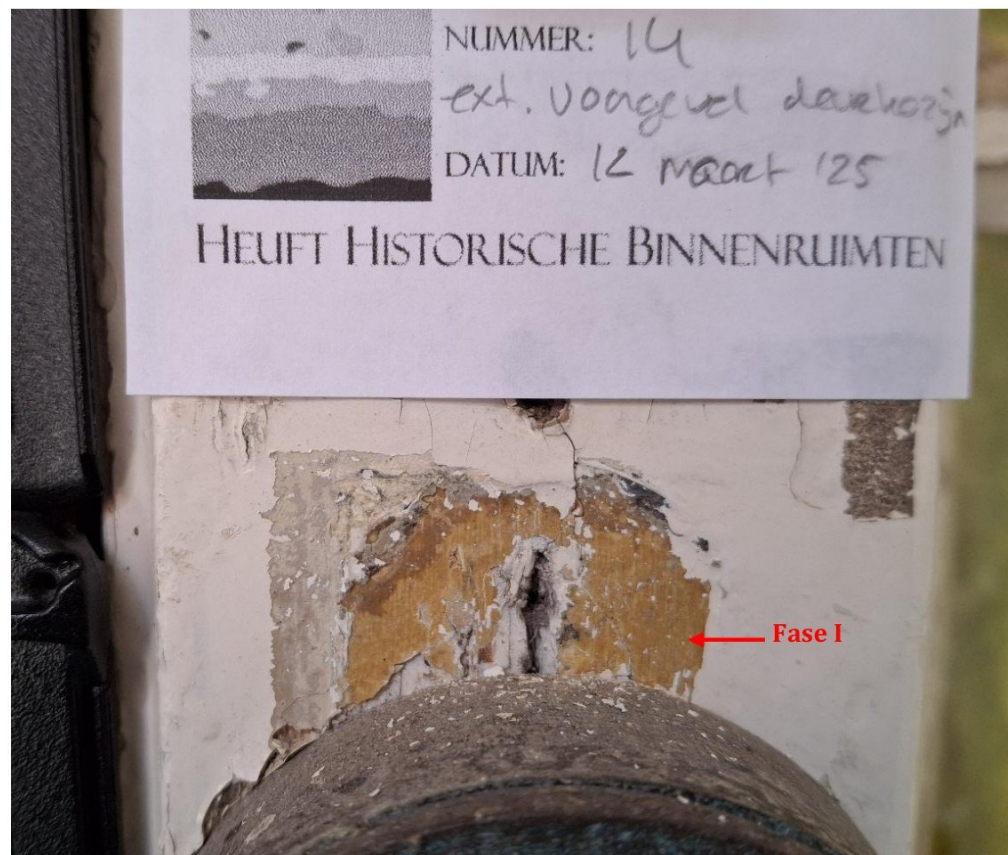

4.7 EXTERIEUR – GEVELKOZIJNEN EN RAMEN

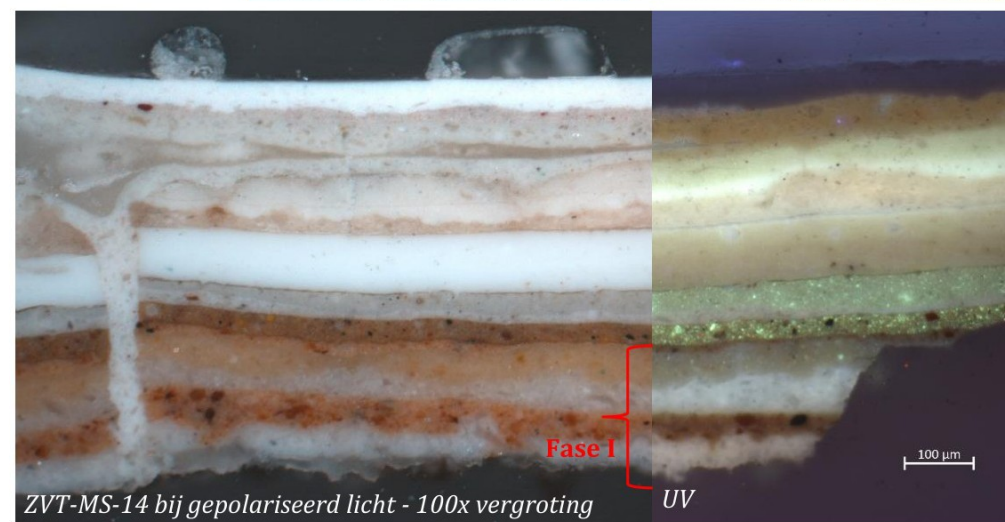
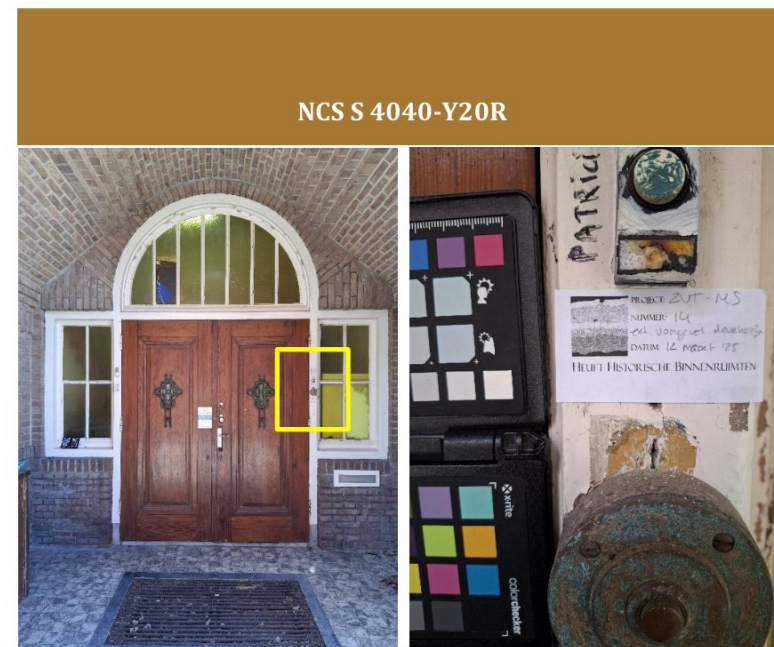
Onderzoeklocaties ZVT-MS -14, -15, -16, -17.

In het kleurvenster **ZVT-MS-14** op de deurlijst van de entree is een donkere okergele kleur gevonden. De beschildering heeft een iets gemêleerde kleur met een zeker streperige structuur. Het zou zodoende de suggestie van een houtnerf kunnen hebben gehad, maar vermoedelijk niet een volledige houtimitatie. Dat dit waarschijnlijk de eerste afwerking is geweest wordt gebaseerd op het feit dat het hele oppervlak van de deurlijst was beschilderd en dat er vervolgens een langwerpige plaatje of bel op is bevestigd. Tevens komt kleurnummer NCS S 4040-Y20R komt sterk overeen met het gevonden okergeel in het interieur.

In de daaropvolgende schilderbeurten is er telkens om het plaatje heen geverfd. Alleen op deze plek was het complete lagenpakket bewaard gebleven. De rest van de lijst heeft alleen enkele moderne synthetische verflagen.

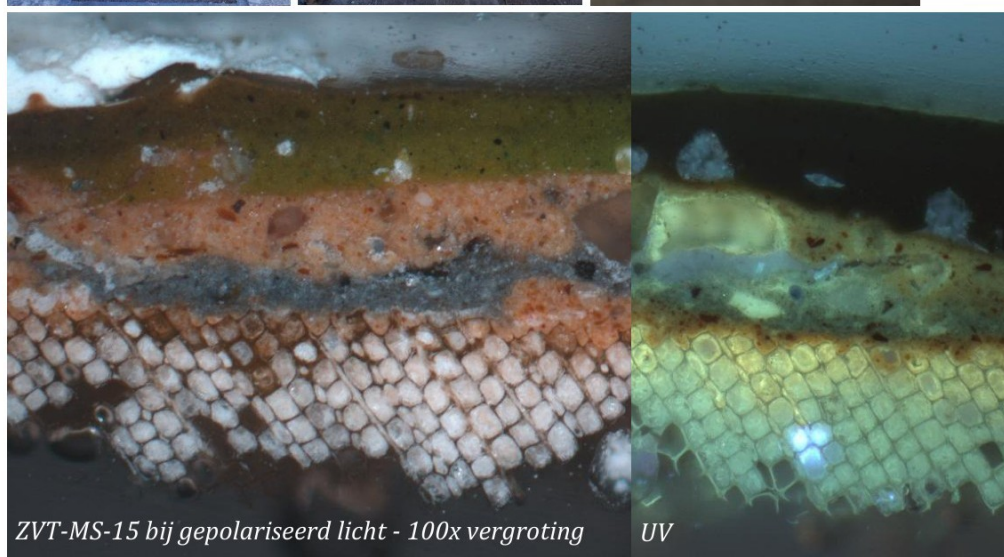
In de verfdwarsdoorsnede is de gele afwerking te zien, met erop een dun bruin toplaagje waarmee een houtnerf kan zijn geschilderd. Onderop is ook een roodbruine laag te zien, dat vermoedelijk een voorbereidende laag is geweest. In de volgende verfbeurt is het kozijn donkerbruin gemaakt, gevolgd door meerdere lichte kleuren crèmewit en grijs.

Bij het onderzoek aan de buitengevel werd al snel duidelijk dat al het houtwerk erg weinig historische verflagen heeft. De ramen en kozijnen zijn allemaal grondig afgeschuurd bij een vrij recente schilderbeurt. Plaatselijk werden er resten donkergrijs en resten groen gezien in kleine hoekjes en kieren. Ook op slechts enkele van de ramen aan de achterzijde van het gebouw (ZVT-MS-17). En alleen de vensters van de begane grond waren tijdens het onderzoek bereikbaar. Van restjes verf gevonden in een smalle kier tussen het raam en kozijn van het venster links van de entree deur is een monster genomen (ZVT-MS-15). In de verfdwarsdoorsnede waren slechts weinig lagen te zien. Op het hout is een roodbruine verflaag te zien, afgewisseld met een grijze laag. Geen van deze lijkt een volledige kleurafwerking voor te stellen. De bruine laag lijkt een beetje op die in het verfmonster van het deurkozijn (ZVT-MS-14) en is zodoende misschien

alleen een restant van een voorbereidende laag. De groene afwerking is een synthetische verf en kan niet uit de bouwtijd zijn. Er is dus geen gefundeerd bewijs voor de afwerking van het raamhout aan het exterieur.

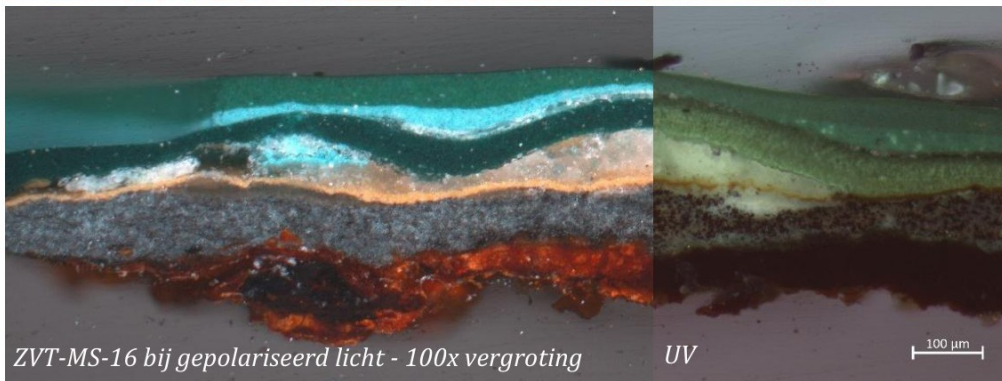
Maar op het deurkozijn is een donkere okergele kleur gevonden en gezien de resultaten in het interieur zou het mogelijk zijn dat ook aan het exterieur zowel de raamkozijnen als het raamhout in één dezelfde kleur okergeel was geschilderd.

ZVT-MS-17 Sondering op een raam onder de luifel aan de achterzijde van het pand. Alleen daar werden iets meer resten aangetroffen, maar zo klein en vastgehecht aan de moderne witte verf dat er geen bruikbare informatie uit gehaald kon worden.

Tot slot is er een monster genomen op een van de mooie smeedijzeren traliestukken op de entree deur (ZVT-MS-16). Deze hebben nu een groene verflaag, die gedegeerd is en beschadigd door roest, maar er waren ook minuscule restjes van een lichte bruingele verflaag te zien. In de verfdwarsdoorsnede zijn inderdaad enkele groene en blauwgroene verflagen te zien, maar deze zijn allemaal modern. Op de grijze laag, een technische metaalhoudende en roestwerende laag ("zinkverf") is een dun geelbruin verflaagje te zien. Dit was vermoedelijk de oorspronkelijke kleurafwerking op de sierelementen. De restjes waren echter te klein om er een kleurnummer aan te kunnen verbinden. In situ leek de kleur iets bruiner dan in de doorsnede. (verfdwarsdoorsnedes zijn nooit betrouwbaar voor het vaststellen van de kleur van het verfoppervlak)

Hogere geschilderde bouwelementen waren niet bereikbaar. Maar op een foto uit de Bouwkundige opname van Hooysschuur architecten & adviseurs (27 augustus 2024) lijkt er een gele kleur te zien te zijn aan de onderzijde van de dakgoot. Misschien is het de foto of de lichtinval, maar als hier een andere kleur aanwezig is dan wit, zou dit een plek zijn om verder kleuronderzoek op uit te voeren

Gele kleur onder de dakgoot? Foto: "Mariaschool Zandvoort. Bouwhistorische opname, inspectie & advies versie 1" Hooysschuur architecten en adviseurs (2024): p. 15.

Ook de originele plaquette was niet bereikbaar voor kleuronderzoek. Foto: "Mariaschool Zandvoort. Bouwhistorische opname, inspectie & advies versie 1" Hooysschuur architecten en adviseurs (2024): p. 8.

SAMENVATTING EN ADVIES

Het komt niet vaak voor dat tijdens een kleurhistorisch onderzoek de originele afwerkingen uit de bouwtijd van het gebouw nog volledig en vrijwel onbeschadigd en niet overschilderd in het interieur te zien zijn. De deur en het venster in ruimte 15 op de eerste verdieping laten de verfkleuren zien die in de Mariaschool in Zandvoort in 1920 zijn toegepast.

Het gebruik van slechts twee kleuren voor al het geschilderde houtwerk in het gebouw past bij de sobere, zakelijke stijl van de architectuur. Maar in de combinatie van verfkleuren met de gebruikte materialen is toch ook zeker af te lezen dat er zeer afgewogen ontwerp was samengesteld, dat zowel eenvoudig als decoratief was. Kleur en architectuur zijn hier als één geheel ontworpen.

In latere gebruikte kleuren is de samenhang tussen verfkleuren en de materialen in het gebouw steeds meer verdwenen.

Om de oorspronkelijke eenheid weer te herstellen, wordt geadviseerd om in het schilderwerk de kleuren van 1920 weer te reconstrueren.

In de tabel hiernaast is een overzicht gegeven van het kleurenpalet van 1920 met van de gevonden verfkleuren naast de kleuren van de gepleisterde wanden en getegelde lambriseringen en terrazzo vloeren.

NB:

Voor alle bevindingen geldt dat men voor de beoordeling van de kleuren niet af moet gaan van hoe de kleurvlakken tonen op een computerscherm of in een print.

Wanneer er van een kleur meerdere opties zijn gegeven, kan er daaruit een keuze worden gemaakt voor de optie die op het grotere vlak het beste werkt.

Het advies is om altijd eerst een proefvlak op te zetten van de kleuren in het gewenste verfsysteem om de kleur op een groter vlak en in het juiste licht te kunnen beoordelen.

Voor historisch, monumentaal schilderwerk geldt dat historische verflagen niet integraal mogen worden verwijderd. Hierdoor blijkt extra onderzoek in de toekomst altijd mogelijk.

OORSPRONKELIJKE KLEUREN MARIASCHOOL ZANDVOORT 1920

<i>Interieur:</i>	Ramen Deurkozijnen	NCS S 4040-Y10R		
	Deuren	NCS S 5030-G30Y	NCS S 5040-G40Y	
		NCS S 4040-Y10R		
	Kapstokplanken	NCS S 4040-Y10R		
	Wanden in gangen	NCS S 2020-Y20R	NCS S 2030-Y20R	
		donkerbruin / houting (niet bepaald)		
	Trapreling	donkerbruin / houting (niet bepaald)		
	Trapbalusters	NCS S 5030-G30Y	NCS S 5040-G40Y	
	<i>Bestaande materiaalkleuren:</i>	Tegellambrisering lijstje	Glazuur in gemêleerde groengrijze kleur	
		Tegellambrisering	Glazuur in gemêleerde lichtgele kleur	
Plint		donkergrijs		
Vloer				
<i>Exterieur:</i>	Deurkozijn exterieur	NCS S 4040-Y20R		

HEUFT HISTORISCHE BINNENRUIMTEN

Onderzoek, Conservering en Restauratie van Kleur en Schilderingen

